

SHKODËR
 AL-PSH
 AGIMI
 1919-20
 N.1-12

Nri 1.

Shkodër Maj 1919.

Vjet' e I.

AL 36
 13A

AGIMI

Periodike letrare e përmuejshme.

Organ i Shoqnisë "VËLLAZNIJA,"

Drejtues : Dr. KRISTO FLOQI.

Vrojtime.

Artikuj e shkrime pranohen, por se vetëm mbi literaturë, të zgjedhun, të plotë e të dobishëm.

Dorëshkrimet pranohen ose jo, nuk kthehen prapë.

Për reklama, zadhânje e tjera shkrime vehtjake meruni vesht me Drejtimin.

Pajtime.

DREJTIMI
 PERIODIKA
 "AGIMI,"
 SHKODËR.

Në Shqypni.	Për jashta.
P. 3 muej F. 3.	P. 3 muej F. 4.
P. 6 muej F. 6.	P. 6 muej F. 8.
P. 1 vjetë F. 10.	P. 1 vjet F. 14.
Pajtimet çohen te llogaritar' i Shoqrisë z. Ali Borshi Shkodër.	S' i cili nuk kushton Frank 1. 20

PERMBAJTJA E LÂNDËS

Programi i j' onë	Drejtimi	Temple i Dodonës	Kr. Floqit
Shoqija "Vëllaznija,"		Artet në Shqipëri	Kr. Floqit
Rândsi e gjuhës për një komb. prej	Kr. Floqit	Mjeku i shtëpisë	M. Krimshit
Në botë të rrenimeve	Z. i Tomorrit	Lodra	M. Krimshit
Kulturë	Eordar	Hidhësi e Durrës	Hil Mosit
Gjinija e shtëpisë së Kastriotve	Kr. Floqit	Pajtime e m' me	J. Tafiloj
Shpirti i mjerë	D. L. Shant	Shkel e shko	Grothi

1204
**BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)**

Programi i j' onë.

Ka kenë zakon q' një gazetë, ose një periodike (e përkohëshme) të kalxojë edhe programin e saj në numrin e parë. Edhe na k'ij zakoni nuk po i shmangemi. Por shka se nuk duem me i lodhë lexuesat t'onë me progamë të gjata e me fjalë të kotta. Qellimi, a programi i j'onë përmbahet shkurt në k'ta rreshta:

«Duem të zgjojmë kombim shqypar në zhdrivillimin e gjuhës së tij «letrare e në kulturën q' ka me vije mbas tashit, t'uej mos u përzi në politikë, por se vetëm në histori, «ethnografi, arqeoilogji, gjuhësi e «zakone e tradicione kombtare, t'uej «begatue të dy veglat e përparimit «letrar, vjershën e prozën.

Nji komb, aqë i vjetër sa kombi Shqypar, jo vetëm në sinisi të

Ballkanit, por edhe n' Europën marë me gjuhë aqë të vjetër e historike sa gjuha pelasgjike — gjuha shqype — për të cilat të huejt kanë b' fjalë deri tash, (kur se na s' kena lujtë vendit as pakë,) nuk duhen m' u l'ânë mbas doret sot në ket shekull të dritës e të gjytetnimit. Kishte me kenë nji faj i pa-falun, nji mkat i math, cok nji marri si përpara kombit t'onë ashiu edhe para njerzimit e para Zotit. Maston m' gjith kjo padi e kjo mrapshti për në; duhet me çilë sytë, duhet m' u gjytetnue, me jetue, e pra duhet m' u mundue e jo me pritue.

Qe pra qellimi i jonë, nji qellim i shëjtë, kujtojmë, të cilin duhet e ka detyrë t' a kuptojë ç' ao Shqypar e kshu me ja ngitë dorën ksaj veprës s'onë si moralisht, ashtu edhe l'andarisht.

Drejimi.

Shoqnija «Vëllaznija»

Më 16 të Frorit 1919 anëtarët e shoqnisë «Mustafa Pasha» e «Vasa Pasha» u bashkuene t'uej formue Shoqninë «Vllaznija» program i së cilës është ky:

I. Zgjimi i djelmnisë shqypare në fushën letrare, teatrore, muzikore e gjimnastike.

II. Mbledhja e nji kapitali për me ngrehë n' ndëresë e cila kishte me kenë njeja e Shoqnisë, ashtu edhe qendra e zhdrivillimit të veprimeve të sajë.

III. Botimi i nji të përkohëshmes me ket program për pa u përzi në

politikë.

Mbledhja xgjodhi me shumicë votash ket kryepari:

- 9 Kryetar, z. *Hil Mosi*.
 Nen kryetar, z. *Hys Draçini*.
 Arkëtar, z. *Patuk Saraçi*.
 11 Kshilltarë, z. *Kel Murrubi*.
 „ z. *Luigj Kodheli*.
 11 Kontrollorë, z. *Taip Hilmi*.
 „ z. *Omer Rushdi*.
 4 Sekretar, z. *Jonuz Tafilaj*.
 Llogaritar, z. *Ali Borshi*.

Për 4 degët vepruese u xgjodhen këta drejtues:

- 11 z. *Kristo Floqi*, (avokat) i degës letrare.
 11 z. *Salih Nivica*, (profesor), i degës teatrore.
 z. *Ndue Paluca* (profesor), i degës muzikore.
 z. *Kolë Margjini* (profesor), i degës gjimnastike.

- 11 Z. *Salih Nivica*, tuej qenë i zânun me redakcionin e gazetës „Populli” si zevëndës i tij u zgodh z. profesor *Mati Logoreci*.

Programi j'u paraqit edhe Exce-llencës së tij Generalit *Bardi de Four-ton*, komandantit të ushtrivët aleate në Shkodër, i cili e pelqeu e dha lë-jen për krijimin e kësaj shoqnie me një leter të posaçme që i drejtoj krye-tarit të kësaj shoqnie.

RREGULLORJA

E

SHOQNISË “VËLLAZNIJA”

I.

ANËTARËT:

Neni 1. — Anëtarë të Shoqnisë

mund të jenë të gjithë ata Shqyptarë, të cilët kanë me me i u shtrur pro-gramit e kësaj rregullore.

Anëtarët dahen nder:

a) Anëtarë vepruese, të cilët i kanë shkapercye të 18 vjetët, marrin pjesë nder mbledhje, nder çfaqtime e tjera veprime, që t'u vihen me barrë prej parisë, tuej pague 1 fr. e perpjetë në muej, sa të ja venë vedit me detyrë.

b) Anëtarë ndihmtarë, të cilët pa marrë pjesë aktivisht në shoqni, i ndimojnë kësaj me një shumë të vogël të hollash, ose me mjete tjera.

c) Anëtarë nderet, të cilët i kanë sjellë atdheut ose Shoqnisë shërbime të posaçme. Ktyne Shoqnija ka për të j'u dhënë një diplomë-nderimit.

d) Anëtarë themelues, të cilët i japin Shoqnisë një ndimë prej 1000 fr. e perpjetë. Edhe këta Shoqnija do t'i ëmtojë me një nderim të posaçem.

DETYRAT E ANËTARËVET VEPRUESA.

Neni 2. — Anëtarët vepruese e kanë me perlim me j'u shtrur detyra-vet që i vën parijs persiper, për zhvi-llimin e programit; me shpallë një dashuni të veçantë nder mjet të tyne edhe me ju shtrur programit e rregu-llores së Shoqnisë, tuej mos mungue kurr nder mbledhje e çfaqtime, nder të cilat duhet të marrin pjesë.

Ata ci përdonin shkak të arsye-shem për të mos presat të pagujnë pajtimin për të cilin janë zotnue, e që shpërndan rregullores së kësaj Shoq-nije kanë me kenë të resitun prej rrethit të Shoqnisë, me vendim të parisë.

II.

DEGATË SHOQNISË E DREJTUE-SAT E TYNE:

Neni 3. — Për zhvillimin e pro-

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)

gramit, shoqnia do të ketë këto dega:

a) *Degen letrare*, e cila përfshinë botimin e një të perkohëshmes, mbajtjen e një libertoresh, të një shkolle nate, përmbajtjen e konferencave si edhe botimin e librave të nevojshëm.

b) *Degen teatrore*, me qëllim për me bërë çfaqtime teatrore, tuj u perkujdesue edhe për veglat teatrore e përkat e aktorvet.

c) *Degen muzikore*, me qëllim për me xënë ushtrimet e nevojshme teorike të harmonisë, të përdoruesit e veglave muzike, këndimin e këngvet e me kohë edhe të mbledhunit e veglave të nevojshme muzikore.

d) *Degen gjimnastike*, me qëllim për me zënë ushtrimet gjimnastike, tuj prue të gjitha veglat e nevojshme për ketë degë.

Neni 4. — Të gjitha këto dega do të kenë ka një drejtues, i cili do të jetë edhe pjestar i parisë.

Gjith i cili anëtar veprues, do të jetë pjestar në ndonji ndër këto dega, edhe do të jetë i bindun urdhenave, që drejtuesi i vet i jep për të kryemit e qëllimit t'asaj degë.

Neni 5. — Anëtarët veprues, që nuk kanë shije e zotësi për letraturë, teatro, muzikë e gjimnastikë, do të kryjnë tjera detyra, që t'i vënë me barrë parijs, si shije biletash e caktim vendesh e etj.

III.

P A R I J A :

Neni 6. — Parijs do të përbahet prej 12 vetësh :

Një kryetar, një nënkryetar, një arkëtar, një sekretar, dy këshilltarë, dy kontrolora e katër drejtues; këta të fundit kanë me kenë t'ëmnuem prej parisë.

Neni 7. — Parijs zgjidhet prej anëtarëve veprues në mbledhjen e përvjetshme prej dy të tretave t'anëtarëve.

Neni 8. — Parijs e ka me detyrë me u perkujdesë me një mënyrë të posaçme për përparimin e Shoqnisë, tuj e vënë në veprim sa më mirë programin e saj.

Neni 9. — Pranimit i anëtarëve të ri, si edhe të shlyemit e atyne, që nuk i shtrihen programit e rregullores së Shoqnisë, është nën pushtet të parisë.

Neni 10. — Parijs mbledhjet e veta i bënë krye moliit e ndër rrasa të nevojshme edhe më shpesh.

Neni 11. — Vendimet e parisë janë të vjeshme, kuer është shumica e pjesëtarëve.

Kuer zënë janë baras, fiton ana e kryetarit.

Neni 12. — Kryetari drejton mbledhjet, përfaqëson shoqinë ndër shkresat etj. edhe për gatitë urdhenat e ditës.

Në mungesë të kryetarit, zënë vëndin e tij nënkryetari, me të drejtat që ka ai.

Neni 13. — Drejtuesat drejtojnë degat e veta, tuj u perkujdesë për përparimin e tyne.

Neni 14. — Arketari mban arken, tuj pasë për ndimë një llogaritar, i cili mbledh pagesat e ndimet edhe mban me rregull llogaritë.

Neni 15. — Kryetari mban proces-verbalet e të gjitha takrimit.

Neni 16. — Prej këshilltarëve me vendim të parisë njënenit ka me i u vënë për barrë detyra e një kujdestari, për kujdesimin e mobiljevet e të veglave të ndryshme të Shoqnisë, e tjetri ka me pasë detyrën e një biblioteksi, për kujdesimin e bibliotekës së Shoqnisë. Si njëni si tjetri kanë me pasë ka një

inventar, qi kanë me e mbajtë në rregull.

Neni 17. Kontrolorët Kontrolojnë të gjitha veprimet e Shoqnisë.

SHPERBLIME.

Neni 18. — Atyne anëtarëve, të cilët me veprat e tyre, si në pikpamje letrare, teatrore e si në pikpamje muzikore i bëjnë shoqnisë një shërbim të posaçëm, parija ka me i caktue *shperblimin*, qi ka me i udhëne, tuej çmue veprat e tyre.

Neni 19. — Po të shifet me arsyë, parija ka të drejtë me shtue ose plotsue ndonji nye të kësaj rregullore.

Shkodër, me 16 Mars 1919.

Parija e shoqnisë "Vëllaznija,,

ANËTARËT NDIHMTARË.

11 Për posë 172 anetarve të rregullshëm e veprues shoqnisë ju shtuen edhe kta anetarë ndihmtarë.

PAGESË E PERMUEJSHME

1.	Z. Xhemal Ef. Naib	Fr.	15
2.	" Mihalaq Kamballuri	K.	20
3.	" Musa Juka	"	60
4.	" Riza Beg Kopliku	"	30
5.	" Mustafa Nuri Pipa	"	60
6.	" Pashko Ashiku	"	20
7.	" Ilija Kota	"	10
8.	" Malo Beg Melgushi	"	30
9.	" Zef Serreqi.	"	10
10.	" Ymer Lutfi	"	10
11.	" Ibrahim Mandiqi	"	10
12.	" Selim Ef	"	30
13.	" Nuri Borshi	"	10
14.	" Dan Hasani	"	20
15.	" Ndreka Kaçulini	"	10
16.	" Nush Guli	"	10
17.	" Zef Llupi	"	10
18.	" Dervish Sula	"	10

19.	" Myftar Tafili	"	10
20.	" Ferdi Kumbara	"	10
21.	" D. Lehoval	"	10
22.	" Selim Reçi	"	10
23.	" Lec VII. Boriçi	"	20
24.	" Lazer Kraja	"	10
25.	" Cin Llupi me VII.	"	10
26.	" Idris Byllja	"	30
27.	" Caf Reçi	"	10
28.	" Riza Kaduku	"	8
29.	" Osman Shehi	"	5
30.	" Zef Mirdita	"	10
31.	" Sadik Anamali	"	5
32.	" Ibrahim Gjyrezi	"	20
33.	" Kol Shiroka	"	20
34.	" Malo Paçrami	"	20
35.	" Taqi Kazanxhi	"	5
36.	" Veli Rusi	"	6
37.	" Said Lika	"	5
38.	" Ndoc Rodoja	"	5
39.	" Mati Gaspri	"	2
40.	" Zef Kodeli	"	6
41.	" Simon Dodmasej	"	10
42.	" Kol Serreqi	"	10
43.	" Dul Hasani	"	20
44.	" Ymer Kraja	"	20
45.	" Ibrahim Mirukja	"	20
46.	" Ismail Xhabija	"	10
47.	" Sylejman Dibra	"	20
48.	" Mahmud Ef. Shqarri	"	10
49.	" Luigj Vasa	"	10
50.	" Kol Kakarriqi	"	5
51.	" R. Jakova e P. Logoreci	"	10
52.	" Reshid Berberi	"	5
53.	" Januz Akshija	"	5
54.	" Sel Hoti	"	5
55.	" Fetah Dazani	"	10
56.	" Dan Dazani	"	10
57.	" Qamil Gjyrezi	"	10
58.	" Sadik Lici	"	5
59.	" Abdul Jashari	"	10
60.	" Abdyll Shiroka	"	5
61.	" Smajl Shurdha	"	5
62.	" Shqip Miloti	"	5
63.	" Kol Guli	"	10

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MIRIN BARLETI"
SHKODER (2018)

64. „ VII. Heboviq	„ 5	kanë me u shtue si mbas nevojës.
65. „ Marketa	„ 10	Gjith ashtu ka fillue me u perbâ-
66. „ Abas Ramadani	„ 8	mun edhe një bibliotekë e shoqnisë në
67. „ Nuh Lika	„ 15	salën e bisedimeve të sajë, në shko-
68. „ Brahim Hysa	„ 5	llën e Parrucës. Konferenca e parë
69. „ Shaban Jusufi	„ 5	per mbi «vjetersiën e shkrimin e giu-
70. „ Hasan Akshija	„ 5	hës shqype» u mbajt prej z. Kr. Flo-
71. „ Maliq Lahi	„ 10	qit në sallën e Kinos më 21 të Prillit
72. „ Said Hoxha	„ 5	1919.
33. „ Januz Hamza	„ 5	Dega theatre asht tuej bâ edhe
74. „ Januz Djepaxhija	„ 5	kjo veprimet e veta. Për së shpejti
		edhe këjo degë ka me i fillue edhe
		ajo të çfaqunat e veta.

Veprimet e deritashem.

Drejtimi i degës letrare muji me ngrehë një shkollë natës të me 4 rrende e me 7 msuesa. Shkolla filloj me veprue qysh më 5 të Prillit 1919 Permbi 100 djelm e burra janë tuej vijue në ket shkollë, tue xânë pa të holla me shkruie e me këndue gjuhën amtare. Asht per t'u vue oroe edhe xelli i pa-shoqtë i z. z. msuesave të ksaj shkolle. Msime tash janë *këndim*, *shkrim* edhe *arithmetikë*; mâ von kto

Degët muzikore e gimnastike përparojnë edhe ato tepër bukur se cila në qarkun e sajë. Anëtarët e ktyne degëve me një dishir të andshëm janë kahë ndjekin msimet e veta.

Shoqnija ju çon falënderje të përzemërta z. z. Nush Daberdakut me shokë për sallën e Kinos qi patne mirsin me na lshue gratis per çfaqtime e konferenca.

Drejtimi

Rândsi e gjuhës për një komb.

Gjuha është shpirti, zembra, mendja e gjaku i një populli. Gjuha e çquhan prej fqinjeve tjerë, gjuha e rrjeshton në familjen e madhe kombtare; pra gjuha është kombsjia vetë, vegla e veprimeve të tij, organi i marrëdhajeve të tij.

Kuer popujt ishin në një shkallë të ulët, domethanja e gjuhës ish një sent i pa-kuptueshem. Çashtjet e shtetit ish monopol i mâ të fortve. Popullit s' i duhej gjuha per veç se me e

perdorue në fardilje të vet, ose me bisedue me shokun e tij, a me dftue pralla. Kurrë e gjuhës ish në ngushta se organ i Qeverisë ish *kërbaçi*, i cili kishte gojen të shkurtë e kuptimin lakonik e aqë bukur e lehte kuptonj sa kishte nevojë gramatike e vokabulari. Shkolla nuk ish; para kësaj s' mundej të çilte gojën qytetasi e e paraqitte ankimet e veta; shteti s' bante kabull me çilë veshin e me ndii hallet e popullit, aqë sa edhe

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)

kisha s'i nepte të drejtë lauzit besnik me komunikue në gjuhë të vetë me Zotin!

Sot kaloj ajo kohë njeriu rron në një shekull qytetnimi, ku sa do i dobët e i ulët qoftë ka të drejtë me shkapercye ç' do pengim per me e çue zanin e tij perpijetë qoftë para gjyqtarit, qoftë para sunduesit të tij. Në shkollë, në ushtri, në mbledhje e kudo njeti flet gjuhën e vet; edhe kisha te e mramja u shtërngue me i çilë dyert gjuhës së popullit, me të cilën ky munt t' u marke vesh me Perëndin e vet, më mirë se me një gjuhë të huej. Në ç' do rasje msimi i gjuhës amtare u njoft si një nevojë. Gjuha kshtu u kuptue se është ushqimi e jeta e popullit e vegla e fuqishme e kulturës së tij.

Njashtu si nuk mundesh me i nalë rrugën një luanit të rrebtë qi me u e britme perçan shkretinat per me gjetë gjojen qi kërkon, njashtu si nuk mundesh me mbajtë tufanin fishkllues qi shkon tuej rëzue lisa e plepa, ose valën e harbueme qi me tallas lshohet kundra shkambijve e zalleve, njashtu së mundesh me ndalë gjuhen e një kombi, cila asht kah turret gjigandisht për me u shdrivijlue e me mrijtë në qelimin e tij!

Çë farë rëndsisjet ka gjuha për një komb së mundet t' a marrë vesht mirë aj qi nuk duli jashta prakut të shtëpisë së vet, njashtu si nuk mundet me marrë vesht dhimjen e mnershme të tjetër kujt aj qi nuk ka pasë dhimje në trup të vet. E ndjen aj qi jeton jasht' atdheut të vet, e ndjen aj qi shef se n' atdhë të tij nuk përdoret gjuha e tij si gjuhë zyrtare e shtetit.

Sa lotte të pikllimta nuk ka derdhënen sundimin shekullor otoman njaj Shqyphtar qi verevertet ka dashtë gju-

hen e kombin e vet, atbotë kuer në gjykatores e zyrtat e tjera civile e ushtrake në vent të gjuhës shqype digjonte turqishten! Ajy mundet me folë per rëndsin e gjuhës, i çilli, tuej kenë brenda në shtet të tij sheh vedin qi u çdesh prej së gjithash të drejtave primitive qi pat e u shtërngue me ulë kryet perpara një rodit të huej. Sa pare bân me pasë duer e kâmbë të lidhun kur kë gjuhen e lidhun? Të jesh orator e mos kuxosh me folë! Të ndijsh se mundesh me bâ me shungllue fusha e male same u bint dreqi e mos kesh kuxim me nxjerë zânin! Kshtu njeriu eshef vedin të bjerrun, të hupun e të denuem per dekë qysh per së gjallit! Ka më keq?

Fëllqinia e gjuhës pra është fëllqinjë jete, kur së kë gjuhë së mundesh me jetue. Don me bâ me dekë një popull? Merri ose ndalja gjuhen. At herë ky ka dekë prej vedit. Kshtu për me jetue duhet me pasë gjuhën, pra gjuha është jeta e popullit.

Na jemi Shqyphtarë se flasim shqyp. Sa do e vorfën qi është gjuha j'onë duhet t'a flasim, t' a duam, t' a përkrahim. Kur nderojmë gjuhën, nderojmë vendin t'onë.

N' është një visar dija e gjuhëve të hueja, dija e gjuhës s' atë është një detyrë për ty. Pa gjuhen së kë as ndër, as rëndsi. Pa, kjo vegël e artë, kjo arm' e shpjtë, ky shpi, kjo fuqi e kombit duhet me u lënë mbas doret? Ktu a çështja.

Xr. FI.

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2013)

Në botë të rrënimeve

Shkretë, shkretë, qysh prej kres deri në fund ...
Nji botë e përvlume me mijra rrënimesh
Fik e shkri krykputas nuk shifet kurkund.
Veç gjerpna gjithfar shkrolash, dhena pabimesh.

Shtrihet pa skëj si shtrigë fusha e mallkimit
Me thoj të perlyta, gjaksor, egersue
Prej kahit çohet nji brimë ankimit
Ku hânë e kujtushme lshohet zbet' errësue ...

Mbarue ka jeta ... Nji qetësi e mnerrshme,
Mblue me kujtime të kobevet shekllit,
Mretnon në vetmë të lulishtavet herrshme.
E ka' j herë tui frye nji erë t' akllit

Nër germadha të nji faltores rrenueme
E çmendun kukat nji qyqe ... Ah! e shkreta,
A thue ândrron kombet tash të farrueme,
Kohnat gjaksore, njerzët gri me duer të veta! ...

Ka' j herë nër errësina nji nate t' pa hânë,
Kuer shkrepë rrëfeja e n' treni të vet natura
Kerkon me shafitë flaken ruzollore, prânë
Nji katundit t' diegun kërcet piskama: Hurra! ...

Dridhen shkretinat ... Kush din për saten herë
Bota rudhet, shukat para furis s' njerit,
Flaka përhapet, çohen rrënimet me mnerë
Tingllon, shungllon toka, qe fund' i Sketerit.

Zëri i Tomorrit

Kulturë.

Fjala «kulturë», është nji fjalë latine (*cultura*) qi vjen prej verbit «*cultus*» frangjisht «*cultiver*», qi don në thënë «veprim'i të punuemit», i të livruemit», si bjen fjala, të livruemit të tokës, të punuemit të kallamit sheqerit etj. etj. – Por ka edhe nji tjetër kup-

bâ të loblshën e do të për proth për posë prodhëve të tokës; si fjala vjen për kujdesin për fjalët e për mjalten qi bajin kë, si edhe dyllin e për qirat qi bahen prej dyllit; edhe kjo është nji punim, nji kulturë. Por kup-timi qi ka fjala «kulturë» sidomos në ket shekull të dritave e të qytetnimit qi po jetojmë është mâ fort moral edhe përdorohet për veprat të mendjes, për përparimin e arteve e të sqencave

BIBLIOTEKA PUBLIKE
MARIN BARLETI
SHKODER (2018)

(sciences) e për të tjera vepra kso-doret.

Në zhdrivillimin e qytetnimit të një kombi, ose të një shteti, fjala «kulturë», ka një kuptim fort të naltë, se nie ket merret vesh një mënyrë veprimit moral, cili në qoftë, se pelqehet e birsohet edhe prej ndo një a më shumë kombeve të tjerë, atherë aj komb, ose shtet, q' e ka qifë në dritë edhe e ka vue për fije ket kulturë ka pse lavdrohet e mahet krye-naltë për ket menyrë perparimi moral. Kshtu merren vesh disa menyra kulturet të shteteve më në zâ, si fjala vjen «kultura frange», «kultura anglosaksone», «kultura italjane», «germane» etj. etj.

Kultura hin në ç' do veprim moral të një kombi, edhe më fort në ç' do pikpamje qytetnimi. Një popull për me mujtë me jetue moralisht ner vedi e faqe me kombet e tjerë, ka nevojë të ketë një kulturë, për mbi bazë të se cilës ngrehë jeten e tij morale. Me ket zgjohet, me ket mendohet e me ket vepron. Kultura është një rrugë morale me principe të shndoshta e me një frymë e shpirt të naltë, prej se cilve nuk largohet populli q' don me perparue e m'u qytetnue.

Na shqyphtarët a kena një farë kulturret? Me taman me folë s' kena një a-shtu si e lyp kuptimi i fjalës kulturë. S' kena, për shkajk se kulturë të ver-

tetë ka një aj komb, një aj shtet, cili i ka duert të lira për me veprue. Na Shqyphtarët a i kena pasë duert edhe gojen të lirë për veprim qysh se Turqia vuni këmbën në ket dhë? Mjerisht jo. Në qoftë se në ket kohë brenda s' mujtme me marrë një kulturë prej shkakut të robnisë, në kohët më të para të sundimit Romanve, Gothve, Venecjanve, Byzantinve, e Harvarve prapë së prapë s' mujtme, se pse as na s'ishim të zotët për kulturë, as qytetnimi s' ishte avrite m'atë shkallë sa me kuptue ç' ka don me thënë kulturë. Kultur' e asaj kohe ishte shigjeta e shpatë.

Por mas tashit a mundena me pasë një kulturë? Njëment mundena në qoftë së me të vertet duem. Por se për një të tillë kulturë duhet me kenë të gjithë një mendjet. Duhet me kenë puntorë e jo harankatë (tenbele); Duhet me marë veshtë hollë ç' ka do me thënë kombi e atdhe edhe si kto të dyja munden me shkue perpara. Me studijue historit' e kombeve tjerë cilët janë pasqyra për çdrivillimin t' onë moral, politik e ekonomik e ma fort me studijue thellë gjendjen t' onë vetijat e doket e parimet t' onë, me një fjalë shpirtin e mendjen e kombit t' onë. Mandej rrugen e kësaj e gjejmë vetë.

Eordenis.

Gjinja e shtëpisë së Kastriotëve.

(Prej Kristo Floqit)

S' ka shqyphtar q' të mos dijë fatosin e komit t' onë, burrin e math e të pa dekun Skanderbegun. Kujtoj se kishte me kenë mirë për në sternipat e tij të dijshim edhe fisin e ktij

luftë, q' zbardhi faqen e Atidheut e q' diq në mesh bash n' atë kohë k' kishte m' u llojë gjith Shqypnia nën flamur të tij të madhnushëm, të kuq e t' zi, e k' u pritshin mrekullime për

mbi fatin t' onë.

Tuej u shtymun prej një librit për mbi Skanderbegun, të titulluem «*Account of the life and character of George Castriot, Skanderbeg*» e një radhojt të genëalogjis kastrote të profesorit shqyphtar Zef Sqiroyt, po ju paraqesim shqyphtarve shëlgun gjinuer të shtëpisë së Kastriotve.

I. Princ'i Shqypnisë *Gjin Kastrioti* (1.432 m. Kr.) i ati i Skanderbegut kish lemun kta fmije. Djelm, *Repozin*, *Stanisin*, *Kostantinin e Gjergjin*, cili m' andej u emnue prej sulltan Muratit II *Skanderbeg*, Vajza, *Marron*, *Gjelën*, *Angjen*, *Vllaikën* edhe *Mamicën*.

II. Gjergj Kastrioti (Skanderbegu) ka lemun kta fmijë, *Gjinin* (duka i Shën-Pjetrit Galatinës, Konti i Solettës etj.) edhe një vajzë *Vojisllavën*.

III. *Gjin Kastrioti* (i bir' i Skanderbegut) lindi *Ferrandin*, *Kostantinin e Gjergjin e vajza Lenën e Marien*.

IV. *Ferrandi* lindi *Ahiletin*, *Federikun*, *Pozion*, *Alfonsin*, *Palin*, *Gjinin*, *Ferrandin e Qessarin*, edhe vajza *Rinën*, *Jovanën*, *Androniken*.

V. *Ahileti* ka pasë lemun *Pirron e Kostantinin*.

VI. *Pirrua* (1569 m. Kr. lindi *Antonin*, *Filipin e Beatriçen*.

VII. *Antoni* ka lemun *Ahiletin*, *Konstantinin*, *Gjergjin* edhe *Rinën*.

VIII. *Ahileti* lindi *Terezën*, *Gjinin*, *Tomazën*, *Vitoren*, *Margëriten*, *Antonin*, *Gjulinë*, *Domenikën*, *Ngjelën e Hipolitën*.

IX. *Antoni* lindi *Ahiletin*, *Anën*, *Vitoren*, *Gjergjin* *Angjelinën e Lenën*.

X. *Gjergji* (1.706 m. k.) lindi *Anën*, *Ferrantin*, *Antonio-Maria*, *Gjinin-Maria*, *Pirron*, *Marien Rozën*

e *Kamillen*

XI. *Ferandi* (1832 m. K.) lindi *Franceskën*, *Filipin*, *Maria-Luizën Antonin e Gjergjin*.

XII. *Antoni* ka lemun *Elenën* (1841 m. k.) *Gjinin* 1847 m. K.) *Rozën* (1853 m. k.) edhe *Mariën* (1860 m. Kr.).

XIII. *Gjini* lindi *Emanuelin* (1870 m. k.) edhe *Franceskun* 1875 m. kr.) Ky është stërnip i fundit i shtëpisë së Kastriotve, ku mbyllet edhe Genealogji e Skanderbegut, mbas rradojt që përmentme syprit, sa do që mbas Franceskut kanë lemun edhe tjerë fmijë që edhe sot jetojnë në Itali.

SHPIRTI I MJERË

Një zog i vogël

Mbi ferrë kalon

E nga prendimi

Dielli flakron.

O diell i dashtun,

M' dfto ti mue

Un der tu qielli

Sa bāj me shkue ?

Shum dit do bāhen,

Që jam n' udhtim;

T' udhtoj s' po mundem

Pa pasë pushon.

Në krahë jam lodhën.

Zemra n' ka lshue

Andej e ktejna

Tuej fluturue.

Gjith pëmt e shkurrat

Losin prej eret

Oh ! e fort i bukur

Vëgim prendveret !

O prë e fusha,

Oqë Hyj me jue !

Jam n' dhena t' largta

Tuej fluturue.

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARRIN BARLETI"
SHKODER (2018)

T'ëndunin dielli
 Âsht nga e mbaron,
 Dita po fiket
 E natë fillon
 Ngushllim e ndihmë
 Kush po m'ep mue?
 Un der tu qielli
 Sa bâj me shkue?

Don L. Shantoja.

Tempull'i Dodonës

(prej Kr. Floqit)

Kush nuk e ka ndi emnin e *Dodonës*, e ksaj faltorës së vjetër të shtërgjyshve t'onë Pelasgë, tempullit mâ të vjetër e mâ në zâ të Shqypnisë? Kjo faltore, cila ka hjekë verejtjen e gjith botës së qytetnueme, e për të cilën me qindra janë kushtue libra e dorshkrime të argecollogve të huej, të historishkronjesve e moralistve të mdhaj të Europës duhet mos me u studijue e mos me u njoftë prej nesh Shqyphtarve, të cilvet na përket?

Sot qi kombi jonë u çue prej gjumit të rëndë të dekës, sot qi gjuha jonë shqypja filloj me hî në rend të gjuhëve të shdrivillueme e të gjy-tetnueme, nuk âsht turp me ndëjë me duart në gji e mos me e kapë punën njashtû si duhet në shqyphtarët? Përpara ktyne veprave të madhnueshme historike cilat janë shkruue për mbi shemtyrat e vjetra të vendeve t'ona, na qi tash po i marrim vesht e po i shofim, një ment kena me u habitë e kena me qortue vedin qi pse paskena fjetë deri më sot, por se së duhet me hupë kohën e me prirue, mas tashit per me mujtë me i studjue bukur e kthe-

llët gjith kto mrekulli e më ja kush-tue kombit t'onë, si pasunin' e vet, qi bres mas brezit t'i mbesin trashigim.

I.

Prindët, katragjyshat t'onë Pelasgë (se mos të harrojmë se na sbresim drejt per drejt prej sijsh e jena për të vërtetë stërnipat e tyne, edhe kjo së kâ as pak dyshim), prindët t'onë, po thâm, kishim edhe ata faltore ose tempuj, si kena edhe na e gjith bota. Ata nuk adhrojshin një Perendi një Zot, si na sot, por shumë. Fantazi, e atyne kishte pasë pjellë disa Perendi, si Perendin' e dritës, të zjarmit, të luftës, të detit, të ajrit, të ditunis të muzikës e tj. Por se gjith kta Perendi kishin edhe mâ të madhin e tyne, qi quhej "*Hÿj*", ose *Zeus*, si i thirshin Greket e vjetër, (qi prapë se prapë âsht një ajo fjala shqyp Zot¹) ose *Jupiter*, si i thirshin kushrijtë t'onë Latinët.

Ky Hÿji, ose Zeusi ish Perendija, ishte Zoti i Pelasgve, edhe ket fjalë nuk po e thona na, por e thonë ata Grekët vetë, e thotë *Homeri*², qi âsht ata i poezisë greke, e thotë *Herodoti*³, qi âsht baba i historisë greke e thonë edhe gjithë të vjetrit historikaruese, e filosofë të Greqisë.

Pra, masi e dishmoni këqenjerës të shkelqyshëm, duhet edhe të t'i mëmë bësë fjalës.

Hÿji banote për mbi majën e To-

1. Grekët fjalën *Zeus* e lakojnë kso dorët; *Zeus* *Zinos* — *Zinai* — *Zina*, ose më mirë djalektit dorik *Zanai*, edhe shqyp po e lakojmë, *Zot*, *Zotit*, *Zotia*, ose *Zotë* ase *Zotë*.
2. *Zeus* Dodonës Pelasgjkos — *Zot Dodonas* i Pelasgëve (iliade XVI - 233).
3. *Herodote*, libri I, § 54, ku thotë se Tempulli i Zotit të Pelasgve qi ish në Dodonë, ka kenë mâ e vjetra e gjith faltoreve, sepse Pelasgët kanë kenë edhe mâ të vjetër se Perenditë! —

morit, malit plak të Shqypnisë, qi ndodhet aty afër Beratit (3 orë lark qytetit) e qi prej naltsisë qi kà, duket edhe sot si me kenë një zotnues për mbi malet e tjerë të Shqypnisë

HËji kish disa faltore në Pellagji (d. m. thanë në Shqypni), si thotë Herodoti, por se prej ktyn: mja në zà ishte faltoria e Dodonës, cila gjindej aty afër qytetit të Janinës, ku sot është katundi *Gardiq* ose *Gardikaq*, i prishun qysh në kohën e Ali Pashës, e ku rrnojnë edhe sot shemtyra të kti tempulli. Me e caktue me taman vendin, Dodona gjindet çok mbi atë kodrë ku sot është qela e frymës së shëjte (*Moni tu agjiu pnevmatos*) 3 orë lark Janinës.

Ëmnin «Dodonë» duket se e kà marrë ky tempull prej zànit të një legeni të trunxhtë, me anë të se cilit çallëj falli i oraklit (falltorit), si thotë edhe *Pouquevilli*⁴, edhe mbasi zân'i legenit bâte *don - don*, kur i bijshin, njashit duket se edhe tempulli i kti falltorit mori ëmnin *Don-don*, asë *Dodon*.

Edhë sot, mbas kaqe qindra vjeshesh prapë se prapë kujtohet monummenti i Dodonës, sepse vendi ku a kenë Dodona quhet edhe sot prej banorve t' atyshëm *Prosqinisis*, d. m. thënë vendi ku falen.

Pouquevilli, tuej studjue thellë çash-tjen e Dodonës, thotë se aty afër liqenit *Lepshisht* qi gjindet gjith ashtu afër Dodonës, kah ana e verit naltsohet edhe një mal tjetër, ku kujton se ish Tomori i vietër i Zotit, ndonse edhe vetë është i bindun se Tomori i Beratit, cili edhe ëmnin e vet i kà dhënë malit tjetër mandej tij, dhe krahinës⁵ qi shtrihet n'ato qarke, asht

gjith njëj Tomor, për të cilin aqë fjalë ban Mythologjia.

Shemtyrat e Dodonës njëfen edhe sot, me gjith qi, si thotë historishkruesi *Polybius* një farë *Dorymachos* ka rrenue edhe tempullin e Dodonës edhe shtyllat e saja, si edhe qytetin «Dodonë»⁶ ku banojshin *Sellijtë*, njerës të shëjtë të Zotit e shërbtorët e faltores. (vijon)

Artet në Shqypni.

Në kanë pse mburren kombet e kulturës për vepra artistike, ka edhe kombi i jonë për se me u mburrë në ket pikpamje. Në qoftë se *Zeuxis* e *Parasios* i lanë një stinë t'amshueshëm Greqisë për gjalishkrimet e tyre në qoftë se *Rafaeli* e *Michël Angjeli* e banë Italinë të famshme për mjershtin' e tyre fytyrore, mundem me thënë, se ka edhe Shqypnia Artistin e vet, një artist qi shpik një tjetër mënyrë artit, të pa-njoftun deri më tash. Ky artist është Dr. *Durro Guri*, avokat prej Gjirokastrës. Mjeshtria e tij nuk është mjeshtri njyrash, veç, ose lapset, është një mjeshtri e një mjeshtri mndashit. Frazi, qi artist «lindet e jo bahet» është i vertetë. Edhe z. *Durro Guri* nuk u merr, por leu artist. Në Francë e ka një panonien disa pitura të bukura nër çilimente, osë gje gjeç poq mjeshtria e *Durro Guri* qendron në gjypanën e në mndashin. Për pa dihe symmetrin e vizat e lakime të një piture, për pa ja merrë kuqi mjestrin e kalitehnisë, din vetë mesterin e armonisë e të andsisë.

4. Pouquillo. Voyage de la Grèce I. 118.

5. Tomoriteës.

6. Ku sot gjindet Katundi «Kastrica»

Edhe kjo është pika e çuditshme për mjeshttrin' e tij.

Kur ish i vogël, shkollën s' ja kish kânde. Prindët e tij e qortonin përditë tui e paa se kalonte kohën me gjith farë piturash të bâme në për-murret me thëngilla. Nji dit mjeshtri i shkollës po e qortote se s' kish mendjen në librin, po kur ju afrit pavi për çudë, ftyren e vet, cillën me aqë mjeshtri e kishte goditë Durroja. Qeshi atbotë e i tha «biro, ti s'je për libra je për arte». Zelli i ktij arrite deri atje sa i ndalte disa të vobektë rrugave, të cilët me perdhuni i pitorote! Si u rrit e ju shtue zelli u dha në qendisjen e pitturave me mëndash. E para piturë që punoj ish pitura e Ali Pashë Tepelenës. Në Stamboll si student punoj shumë pitura të tjera. Kur ka ardhë në Shqypni bani pitorat e princ Wiedit e të princesës Sofija, cilës ja doroi. Nji mjeshtri fort e pelqyeme. Ktu në Shkoder punoj ftyrën e mbreteshës s'Italis Elenës, të cilën ja çoj në Romë. Mandej të Franz Jozefit, të Arqidukës Franc Ferdinand, të mretit Karl, të Krajl Nikollës, të monsinjor Sereqit, të Abatit Mirditës etj. etj. Kto dit ka mbarue edhe nji piturë teper të bukur e me mjeshtri, të Wilsonit, cillin don me ja dorzue vetë në Washington, ku e thret «Kryq i kuq» amerikan me punue, i bindun prej mjeshtresë të rallë të tij, të çpikun për të paren herë në Shqypni.

Do episode mastojnë me na diftue hollsin e naltsin e ksaj mjeshtri prototype. Në sallë të vet, kur ish në Stamboll kish piturue nji grue. Miqtë qi e vizitojshin për të paren herë, të pamen pituren shmangeshin prej turpit se shifnin papritun nji grue! — Në nji shtypie tjetër, kur ish student, në funt t'odës kishte piturue nji ka-

rikë me nji micë. Ata qi hijshin, për pa njoftë mashtrimin turreshin me largue micen e me marrë kariken qi ju duhej për me ndejë! — Në nji kafehane, mbasi piu nji kafe i thret garconit me marë paret, tui ja dikturue mbi tavolinë. Garconi avritet e fillon me marë metaliket prej tavolinës, po mjerisht metelikë aty së kish, posë piturave të metelikve, prej të cilave u rejt garconi! — Në Rodos, kur ish syrgjyn nji zojushë inglize pituronte kalanë e Rodosit. Ky afritet e pitoron pitureshën me aqë mjeshtri, sa kjo kur e pa u habit! —

Z. Durro Guri me mjeshttrin e tij nderon kombin e vet si Shqyphtar e atdheu i jonë së mundet mos me ken i lumun për ksij artistësh qi ka qitë prej gjiut t'vet.

Kr. Floqi.

Mjeku i shtëpisë.

Dhima e kresë.

Nuk ka asnji dhimë aq të shpeshët, sà dhima e kresë.

Kjo dhimë ndodhet jo vetëm në të gjitha smundjet e etheve por edhe në ato smundje qi s'janë me ethe.

Dhima e kresë mundet me qe e pakët, e mjesme edhe e fortë. Kanendonji herë dhimë e kresë mundet me kohë me u bërë mjesme edhe e ngjashme, tuej shtu pierin herë herë kaq fort në dyshim, sa me bërë edhe me luejtë mentsh. Dhima e kresë në disa ngjarje pak kohë, në disa kohë, e në do tjerë ngjarje edhe për të gjith jeten. Gjinden mörëz, qi qysh në fmini patnë dhimë krejet të mjesme, qi i

ngjati deri në djelmëni e kah ndonji herë edhe deri në pleqni.

Dhima e kresë mundet me qenë shumë mënyrësh, si për tregim: në ball, nër tāmtha, nër sÿ, ose nër anë (gjys-ane), si edhe e përmbarshme në të gjith kryet e shpesh herë mundet me u kapë edhe nër eshtna tjerë.

Shkaku i dhimës së kresë, është të mbetunit e disa sendeve në krye, si po e zāmë të lānuna prej līsë, frūthit, elngimit etj., ashtu edhe të hīmit e teshavet (sendevt) nër veshë e në hundë, të thimthuemit e grēthavet, të ndējunit afër qymyrit, në zheg, në dritë fort të ndritshme, zānat e krizmat e nalta, të dejunit, livriza, të derdhunit gjak për hundësh, djersim kāmlesh, etj.

Mjeksi: Ajr' i odës duhet me qenë i freskët, me fjetë me dritore (penxhere) çilë, qetsi (rahat) trupit e mendimesh, kuvendim të kënaqshëm, të ndējun lerg zhurmet e krizmet, të lidhun krejet me peca të ftofta ose të vokta (si t' jenë nevoja), si edhe të fërkuemit e pā-dashëm të tāmthavet për një copë herë me durë të laguna nd' uej të ftofët.

Disa dhima krejet fashiten me të shtrënguemit e kresë me durë, a por tuej e lidhë kryet fort. Mirë është m'e mbajtë kryet nalt, ose me ndējë ndējun. Në disa dhima krejet duhet m'e mbajtë kryet ulët edhe kāmbyt xëtë.

1. DHIMË KREJET PËR SHKAKUN E TË PRISHUNIT E MIDES.

Këjo smundje *kuptohet*, kur i smūti ankohet për të therun në ball, ka ftyren e sverdhët, një të kuq të thellë mbi mollza të faqevet, ngjyrë (bojë) të verdhë mbi fleta të hundvet, qet disa pika gjali prej birës së dja-

thët të hundës, del fort rrallë jashtë, uejsit turbull, erë të keqe në të xjerrun frymë. të kollun të lehtë etj.

Shkaku i kësaj smundje rjedh prej të pā hāngrunit edhe prej të hāngrunit e gjellavet të prishuna. Ketë dhimë e kanë mē të shumten ata njerëz qī janë fort të dobët (debul) edhe mē të shumten e kohës rrinë ndējë.

Mjeksi: Mē parë duhet me i u rruetjē shkaqevet prej të cilavet rjedh këjo smundje. M' e avullësue shtratin për një, ose një orë e gjysë edhe m'e fërkuet kryet me durë. Me dalë sa mē shpesh n' ajr (hava) të freskët, me mbajtë ajr të dritë n' odë e me fjetë me dritore çilë. Kur dhima s' ka të ndalun, duhet sa mē fort m'e la kryet tuej e lagë dorën e djathët shpesh herë n' uej 18° R.

Malo Krimshi.

(Vijon)

LODRA.

1.

Kāngë të bukra kndoj shumë hera, M' thonë bylbyl, por fletë nuk kam; Herë jam gziimi, herë jam mnera... A e dini se kush jam?

Dhāmby e prehër kam si çilik, S' jam e gjallë e femën shiruhem; Pa një dhimë mbyr ç' do anmik... Kush e din se si un quhem?

3.

Zemër qmhem, pse e dini? Kuq un jam e gjak nuk kam; Shpesh nër gota mbajtun m' kini, N' dinë vdes e mē nuk jam — Kto vetija kur t' i kemi, A e dini kush do t' jemi?

Malo Krimshi.

HISTORIJA E MOTSHME E ILIRVET NDER VENDE TË BOZNISË.

Prej Dr. Ludwig v. Thalloczy.

Bregu i detit Adrjatic është vent i motshëm shumë për kulturën.¹ Këtu u sheshuenë far' e fiset greko-italjane, të cilat i pëlqyenë këto vende, si për ansujat e shuma e të begatshme, ashtu edhe për sqelet e mirë qi kishte. Gojëdhânat e Argonautvet na lënë ne me kujtue, se trimat detarët e Azisë së vogël janë dukë edhe mbi këto krahina e vende të largta. Të parët e tyne, të cilët tue mos ja pasë frigën valvet të detit kishin guximin me shkue ndë një botë të pa-njoftun, qenë të kënduem edhe të përmendun prej vjershtarvet të vjetër, sikur njerës fatosha. Odysheu është ai, i cili i kundërshton defrimeve të Kyrkes, nuk ja ven veshin zânit magjistar të Sirenevët edhe lufton me Lestrygonët e egjër, ky na çfaqet si një njeri plot me gojëdhâni qi i prin zbuluesit të math të kohës së rë. Herakli i themelon gojëdhânat mbas qyteteve; emni i ti tingllon mbi të gjitha krahinat e detit të Mjesdheut. Me emnin e ti janë të li-

dhuna ndërtesat e vijavet, të thamit e knetavet, të gjitha veprime të mëdha për kohen e atershme. Lavdi i Adarit, qi qe Zoti i diellit i Azisë së vogël ndëgjohet tekdo. Dyonizi, tiran themelon 400 vjet përpara Krishtit ndërreze t' Aetnas një qytet, të cillin e quejti Adranos; gjith ashtu ky themelon mbi breg t' Italisë qytetin Adria. Kështu prej ti ky det i përmendun mori emnin e Zotit të zjarmit.

Hellenët, sikur të gjith popujt deti qenë të përhapshëm, më parë ata hjejshin mbi breg të detit e prej andej u thellojshin më mbrenda, mandej u sheshojshin ndë një ansujë e ndë tjetrën. Ata i mirrin Zotat e tyne me vehte, u bashkojshin me të shpejt me tjetrin, edhe kështu persëgjatë udhtimit të tyne u themeluenë një numër i math koloninash të begatshme. Qyshë prej grykës së Timavusit edhe deri nder brigje të Sicilisë tekdo vendi ishte i banuem prej Hellenvet. Antenor, i cili është fatoshi i përmendun i

1. *Sulle origini del nome del mare Adriatico. Pietro Peravanoglu Archeografo Triestino. VII. 290-301.* Mbas këti shkrimi emni i detit Adrjatic rrjeth prej fjalës *atriam-adar*, qi do me thënë *pa-votrë*. Ky det qe i thirrur edhe det' i Jonisë. *Aeschylus* e quën deti i *Rhae-s*. Shikjo *Renussi L'Istrie sino ad Augusto. Trieste, 1883, fage 44.* *H. Nissen, Italienische Landeskunde I. Berlin, 1883. Fage 89-94.* *Dr. A. Breusing: Die Nautik der Alten, Bremen, 1889. Fage 1-8* Shkrimi i *Lanza-s: Le origini primitive di Salona Dalmatica. Venedig, 1882*, ndë të cilin tue marrë për themel *Periplus-in* e *Scylax-it* bën një bashkëlidhje kolonizimin e bregut të Dalmacisë me gojëdhânën e Heraklit: Un për vehte nuk bashkohem me shumë të pandehuna të tija, por se e gjej për

interesant mendimin e ti, atë ku ai vëndos motshëm të Salonës së mbasandeshme e një bashkëlidhje me *Heraclea Minica*, qytetin e Heraklit. Fage 32 — Tu bën një kritikë të fortë burrimeve u nda në shej *Adolf Bauer*. Kolonitë greke ndë Dalmacië lufta e për të Ilirëve e Romës. A. K. M. XVII. Fage 128-30. Mbi të sheshuemit e Hellenvet shikoj edhe *Josef Bruns mid: Die Inschriften und Münzen der griechischen Städte Dalmatias mit 10 Tafeln. Holder. Wien, 1898.* (Abb. des arch. ep. Sem. XIII.) Mbas mendimit të gojëdhânës nuk më gjenë shumë sende edhe të sheshuemit nuk është as i motshëm, se prej vjetve 405-367 para Krishtit. Më me rëndësi për të sheshuemit e vjetër është bisedimi i një shkrimi, qi qe gjetun ndë nishtë *Curzola*.

gojëdhânës, i kishte njoftë brigjet e Iirisë,² mbi ansujat e të cilavet: Curicëta (Veglle), Melite (Meleda). Mentorides (Pago) me një herë nisi me lulzue një jetë e re. Coreyra³ bâhet me një herë qendra e bregut të detit të math edhe këjo i dërgon tufat e popujvet mbi të gjitha anat. Qytetet Epidamos (Dyrrhachion, Durrazzo 630 vjet para Krishtit), Apollonia (Avlona), ansujat Pharos (Lesina) edhe Issa (Lissa) janë pasqyra e këti populli të qetë, i cili solli jetë të gjallë e të re edhe atje ku nuk kishte edhe qi shkante tekdo tue themelue e kurrkunt tue rrenue. Mâ vonë u bâ qendra e këti popullimit krahina e lumit Naron (Narenta). Themelohet Epidaurus (Ragusa) e mbi ngushticat e detit themelohet Rhizon (Cattaro)⁴ ku populli i He-

llenvet lëshon rrajë, mirret me tregti edhe pret të holla.

Këta prisja të qytetnimit të mot-snëm kanë krye punë mjaft të mëdha-ja. Kolonistët qi u sheshuenë mbi brigje qenë të trembun prej ernalet të forta, prej sukavet të rânës, etj. si edhe mbrenda, ndë vent prej disa far'e fiseve të mnershme; por me gjith atë ata nuk u likshtuenë aspak. Luftuenë me detin edhe e muitnë, por mbrendë ndë vent nuk u shtypenë. Ata njëmunt shkuenë tekdo, por se mbrenda ndë vent nuk u sheshuenë, veç se ndejnë rrânxë bregu me shkrepë. Ata shkuenë edhe thellë ndë vent mbrendë⁵, por-se atje të sheshuemit e tyne nuk mujti me shti rrâjë, sepse nuk mujtnë me u bâ të zotët e vendit.

(Vijon)

Hil Mosi.

Kujtime e Msime

I.

THERMOPYLET

Kur ndonji shkrimtar don me i dhanë lavd ndonji ushtris, për vepra trimnijet qi ka krye, thotë: «Luftuene porsî burrat në Thermopylet».

Shekuj e shekuj kanë kalue e ky

ëmën ka mbetë gjithnji i pa-dekun, e kurr s' ka për t'u hurrue, deri sa bota të qindrojë në kamë.

Sî mbetën të pa-dekuna Thermopylet?

Xerxi, Mbret i Persis, e vijote pajadâ luftimet kundra Grekët, qi i ati i ti Dara i I. kishte lënë pezull. Xerxi mbëlodh një ushtri kund një milion e gjysë vetësh e me këtë ju turr Grekisë.

2 Vergilius, Aeneis. I. 244:

Antenor potuit, mediis elapsis Achivis
Illyricos penetrare sinus atque intima tatas
Regna Libunorum et fontem superare Timavi.

3 Coreyra ishte një koloni korinthjane Shiqo: E. H. Bunbury, A history of ancient geography. London 1879. faqe 93. Qi Korinthi qe nana e kolonivet ket e provon edhe lloji i të hollavet. Shiqo: Neue mismatische Zeitschrift. 1. Berlin. E. Curtius mbi; Über griechische Kolonialmünzen. Faqe 2.

4 K. Jireček: Die Handelsstrassen in Serbien und Bosnien im Mittelalter. Faqe 1-2. Archeografo Triestino. VII. Faqe 103-144; IX. Faqe 357. P. Per-vanoglin: Le colonie greche sulle coste orientali, edhe Pappargipulo: Histoire de la civilisation he-

llenique. Paris 1878. Faqe 33, 35. Bulletino di Arch. e Sc. Dalmata 1875. Ndë Starigrad, ku pandehet se atje ishte kolonia e Pharos, ndë vjet 1895 qenë gjetë shtatore e Tanagra-s. Nji interesë bibliografike ka libri i S. Lubic: Faria Citta vecchia e non Lesina. Agram, 1873. Faqe 68, edhe të persëritun qi bân në ketë punë Giambattista Novak e leme lezi të etj. Zara, 1874. Faqe 40.

5 Shum qendrasht, qi ndë Bosni gjinden shumë qetë holla greke. Shiqo: Patsch, Wiss. Mitt. IV. Faqe 141-126. Über Funde griechischer Herkunft. Faria Glasnik 1897. Faqe 657-664. Sendet e rralla i zbulën e qi janë greke, mâ e shumta janë gjetë ndë jugë edhe përsërgjatë Narentës, mbrenda ndë vent.

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)

Shoqnija "Vëllaznija,,

DEGA LETRARE

Mbasi një prej qellimeve të kësaj Shoqnie është edhe zhdrivillimi i djelmnis në letraturë e mbasi shoqnija ka ngrehë në salon të saj një bibliotekë ju heqi vrejijen patriotike që do atdhetarit të ndershëm, të ketë mirësin me e pajue me gjith farë librash Shqip, ose të gjuhëve të huja që bajin fjalë për Shqipëri e Shqypetarë, se tujë i ndihmue kështu shoqnis i ndihmon popullit Shqiptarë edhe Shqipërisë marë. Ç, do dhurim ka me kenë e mirë pritun me mirë njoftje. Drejtohi në Zyren t'eme ase në Zyrë të kryetarit të Shoqnis Z. Hil Mosit në Parrucë.

Drejtuesi i degës letrare.
Kr. FLOQI

Shoqnija "Vëllaznija,,

DEGA LETRARE.

Prap i bahet me dijtë popullit të Shkodrës se kena ngrehë Shkollë të Natës për me msue, me këndue e me shkruë gjuhën amtare, ata që kanë nevojë e dishrojnë me xanë:

Shkolla ka dy rendë ksi sojit:

Rendi i parë. Qi është për ata që së dinë as a, be, c, në, (për analfabetet), e dahet dyshë:

a) Për ata që janë 12 deri 16 vjetsh.

b) Për ata që janë 16 vjetsh e perpjetë.

Rendi i dytë. Qi është për ata, që janë pak' a shumë të përpjetëm në gjuhë.

Mësime janë tash për tash shkrim, lezim e numratore. Mësonë kanë m'u shtue mësimet si mbas nevojët.

Mësimet nepen nga një orë për ç' do natë, pësë herë në javë si mbas pogradimit të posatshëm, prej orës 12 deri më 1 aturka, të Shkollës të Parrucës.

Mësimet nepen gratis (pa pare).

Pra djelm e burra Shqiptarë, mos bjerrni kohën, mos këni marre pse mesoni gjuhën tuëj.

Shkodër me 1 Maj 1919.

Drejtuesi i degës letrare.
Kr. FLOQI

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)